

друштвене, економске и војне функције, и тако даје нове снаге османском феудализму у Румелији.

Сљедеће двије главе (VII и VIII) говоре о владавини принца Мусе и о истакнутим поборницима Мусиног покрета. Борба између Мусе и брата му била је само спољни израз једног много дубљег друштвеног и политичког стања у Турској Румелији и уопште на Балкану.

Битка на Чамурлу (IX глава), завршила се погибијом принца Мусе и поразом његовог покрета, а Мухмед је преузео власт у Румелији и тако успоставио јединство османске државе. Пobjеда Мехмеда над Мусом била је у суштини пobjеда феудалне класе над произвођачким класама друштва.

Сљедеће двије главе овог рада говоре о устанку шејха Бедредина

и његових присталица (Борклуџе Мусгафе, Ху Кемала) и судбини Бедрединовог учења. Мусин и Бедрединов покрет указали су на унутрашње противурјечности и слабости феудалне класе. И у једном и у другом дошли су до изражаја снага и значај народних маса и њихов антагонизам према феудалцима и њиховој држави. У XII глави аутор се критички осврће на научну литературу о покрету шејха Бедредина.

Значај ове књиге је у њеном основном циљу — да нашој историјској науци пружи општу слику развоја постанкарске османске државе, кроз важне покрете двојице људи, принца Мусе и шејха Бедредина.

Радосав Милачић

Вук Стеф. Караџић: „О Црној Гори — разни списи“

Приредио Голуб Добрашиновић, издавач „Просвета“, Београд 1972, стр. 1068

Као осамнаеста књига „Просветине“ едисије Сабрана дела Вука Караџића недавно је из штампе изашла књига која представља скуп Вукових радова, разних забиљешки и других списа о Црној Гори, од којих су неки до појаве ове књиге били тешко доступни и научној јавности, акамоли широкој читалачкој публици.

Ова књига, оваква каква је, сада представља драгоцен приручник, често незаобилазан извор за историчара, етнолога, лингвисту и др. Једном ријечју, неопходна је научним радницима разноврснијег интересовања, а интересантна је лектира и за много шири круг читалаца.

Књига се састоји из два дијела: у првом су, како напоменусмо, разни списи о Црној Гори, а у другом списи који се не односе на Црну Гору, међу којима и списи различитог садржаја, па и они које је Вук редиговао.

Од списа који третирају проблематику Црне Горе (изложени су хронолошки), први по реду је Вуков спис *Ein Blick auf Montenegro in Spatzjah 1834*, дакле на њемач-

ком језику, али је дат и у преводу (преводиоца Јевто Миловић). Иначе, текстови објављени на њемачком језику дати су изворно, а и у преводу. Сваки рад, биљешка или спис пропраћен је опширним објашњењима. Тако су напр. уз поменути спис (Поглед на Црну Гору крајем 1834) дати подаци о настанку и карактеру списа, библиографски подаци и посебне напомене, а уз познату Вукову студију *Montenegro und die Montenegriner* укаzano је на штампарске грешке, настанак и карактер списа, одзив спису, оцјене списа, библиографски подаци, напомене о правопису дјела и разна друга објашњења. А иначе је познато на какав је одјек у Европи наишла ова Вукова расправа. Њен значај најбоље карактеришу оне познате Копитареве ријечи, упућене Вуку, да је у једини крив што сада цио свијет па и сами краљеви путују у Црну Гору, јер до тада, према Добрашиновићу, који наводи Брокхаузов лексикон, за Европу Црногорци бијаху „слободан разбојнички народ“.

Даље, овдје је посебно интересантан Вуков текст „Долазак књаза

Данила Петровића у Црну Гору“. Радило се о повратку књаза Данила из Русије послје добијања руског одобрења да се прогласи свјетовним владарем Црне Горе. Спис је, према приређивачу књиге, настао на тај начин што је књаз Данило, враћајући се средином јула 1852. из Петербурга, предложио Вуку да му се придружи на путу за Црну Гору, а Вук, опет, свјестан значаја сусрета Црногораца са својим првим свјетовним владаром, није могао одолети искушењу да присуствује томе несвакидашњем догађају. Допис је са незнатним разликама у наслову и тексту објављен у 136. броју београдских „Србских новина“ за 1852. и на њемачком у 28. броју листа »Allgemeine Zeitung« за 1853. годину. Од списа који се односе на Црну Гору истичемо Вуков „Одговор на оптужбе против књаза Данила“ (објављен у истом њемачком листу као и претходни, а овећи извод донијеле су и „Србске новине“, иначе у преводу га је публиковао Јевто Миловић у „Стварању“ бр. 1—2 за 1969), записе „О бици на Мартинићима“, „Дјевојка у Црној Гори носи“ — врло сликовито дат опис ношње и слично.

У дијелу књиге који нам је представљен насловом Разни списи налази се више Вукових списа и биљешки на различите теме, почев од текста „Биљешке о Герхардовом преводу српских народних песама“, примједби на неке законске пројекте, записа из устанничких дана, по неколико записаних народних пјесама других народа (руских, бугарских и арнаутских), Вукових превода наших народних пјесама за Гетеа, списи које је Вук редиговао, па и „објављенија“ књига.

Пажњу читаоца мора привући прилично опширан поговор приређивача књиге Добрашиновића, дат под насловом „Вук и Црна Гора“ — подијељен на пет поглавља у којима су мајсторски углачаним и концизним стилком изложени: породично предање Караџића, Вукови односи са владиком Петром I, односи са Његошем — испољено је новије виђење осцилације тих односа, Вукове везе са књазом Данилом и Николом и изведен закључак да је Вук шест пута боравио у Црној Гори, да је о њој или у вези са њом написао седам радова, изузимајући рукописне забиљешке, да је обављао преписку са четири њена владара и двадесетак других личности, да је почев од првог издања Рјечника на његове књиге било преплатника из Црне Горе, наводи имена пјевача чије је пјесме Вук објавио и најзад констатује да су те везе биле узајамно врло крисне. У поговору приређивач књиге истиче Вукову стално присутну жењу за Црном Гором — завичајем својих предака.

Посебну вриједност књизи дају разне напомене и објашњења са мноштвом библиографских података — упућивања на литературу и, што је посебно важно, на разноврсну архивску грађу архива у земљи и иностранству. На крају књиге стоје и регистри личних и географских имена.

Ова Вукова књига какву нам је пружио приређивач Добрашиновић представља нов допринос науци у сагледавању живота и рада Вука Стефановића Караџића, али истовремено и користан приручни извор научним радницима више научних области.

Жарко Шћепановић

Balkanica III, издање Балканолошког института САНУ,
Београд 1972, стр. 1—686

Балканолошки институт Српске академије наука и умјетности, мада основан тек прије неколико година, стекао је у научној јавности не само у Југославији већ и у осталим балканским земљама, па и шире, завидан углед. Он је успио

да окупи знатан број научника који се баве истраживањима научних проблема Балкана, како у нас тако и у осталим балканским земљама.

Трећи број годишњака управо је пред нама (за 1972. годину). И ње-